

PM 25 november 2011. Angående socialdemokraternas rådslag december 2011.
Tony Johansson och Josef Taalbi
Ekonomisk-historiska institutionen, Lunds universitet

1. Inledning

Vi har av socialdemokraterna i Lund tillfrågats om synpunkter på rådslaget om den ekonomiska politiken som ska behandlas i december detta år. Här följer våra synpunkter, som dock inte ska betraktas som färdiglaborerade analyser. Då framförhållningen hade kunnat vara bättre - vi fick endast två dagar på oss att skriva ner dessa synpunkter - har det inte varit möjligt att ta fram något mer gediget underlag än så här. Vi betraktar våra argument och slutsatser som grovt tillyxade, men i sak korrekta.

Vi har delat in våra synpunkter i tre områden: 1) Riktmärket, som måste vara jämlikhet. Här diskuterar vi visioner och förutsättningar för en socialdemokratisk ekonomisk politik. 2) Ramverket. Här diskuterar vi tre centrala frågor om investeringsmål, sysselsättningsmål samt penningpolitiken. 3) Dagsaktuella frågor. Här tas Rut, jobbskatteavdrag samt taket i A-kassan upp.

2. Sammanfattning av våra slutsatser och synpunkter

Riktmärket för den socialdemokratiska politiken

1. Ojämlikheten har ökat under lång tid, och klyftan mellan dem som har högst inkomster och dem som har lägst, har vidgats kraftigt sedan 2007.
2. Ny forskning visar att det finns en bred opinion som är emot denna utveckling. Majoriteten är beredd att betala högre skatter om resurserna går till välfärd. Majoriteten är också för skattefinansierade generella system.
3. Det finns goda möjligheter att driva en socialdemokratisk politik för ökad jämlikhet. En sådan politik fordrar höjda skatter. Det finns folkligt stöd för en sådan politik.

Sysselsättningsmål och investeringspolitik

1. De senaste 20 åren har präglats av att färre arbetar mer. Därför bör målsättningen formuleras i sysselsättningsgrad eller en viss arbetslöshetsnivå som är att betrakta som full sysselsättning.
2. Den främsta bestämningsfaktorn för arbetslösheten och jämviktsarbetslösheten är investeringstakten. Vi presenterar siffror och estimat på detta. Vi kan på basis av dessa estimat, fastställa tumregeln, att för varje procentenhet ökad investeringskvot (fasta bruttoinvesteringar som andel av BNP), faller arbetslösheten 1 procentenhet. Detta är ett historiskt mycket starkt samband. Grovt räknat kan man därför säga att den offentliga sektorn måste investera drygt 30 mrd extra per år (i nuvarande penningvärde), för att kunna sänka arbetslösheten med 1

procentenhet En statlig investeringspolitik, med ökade volymer, är därför inte endast ett redskap att nå högre tillväxt och bättre samhällsservice, utan också ett verktyg för att nå full sysselsättning. Vår uppskattning, baserat på historisk data, gör gällande att 70 miljarder i ökade offentliga investeringar, vilket motsvarar jobbskatteavdraget, sänker arbetslösheten med omkring 2,3 procentenheter. Det första kriteriet för all form av offentliga investeringsmål måste vara att investeringarna är samhällsnyttiga och ökar tillväxten på sikt. Men därtill bör en målsättning vara att tillse att de totala investeringarna (privata + offentliga) kommer upp på en nivå som överstiger 20 procent av BNP. Det är denna nivå som historiskt har krävts för att hålla arbetslösheten under fyra procent. Detta kan därmed också formuleras kontracykliskt. Den nivån har endast uppnåtts en gång (2008) sedan 1991.

3. Ett skäl till de lägre investeringstakterna är att produktiva investeringar i hög grad konkurrerar med improduktivt pengaflyttande i den globala finanssektorn. Detta innebär att sambandet mellan vinst och investeringar har försvagats. En jämlikhetssträvande politik, kan därför också ha indirekta positiva effekter på sysselsättningen, eftersom en sådan politik kan leda till en högre grad av löneledd tillväxt, snarare än den vinstledda tillväxt som vi har idag.

Penningpolitiken

1. Ett annat skäl till de låga privata investeringsvolymerna är att penningpolitiken är för stram. Inflationsmålet bör antingen vidgas eller kompletteras med andra målsättningar.

2. En penningpolitik utan ett överordnat inflationsmål, måste dock kompletteras med andra ekonomiska-politiska åtgärder.

Konkreta frågeställningar rörande den nuvarande socialdemokratiska ekonomiska politiken

1. Höjt tak i A-kassan är ett av de viktigaste ekonomisk-politiska konkreta åtgärderna som kan föreslås. Detta då det kan vara en central del i det politikpaket som riktas till medelklassen.

2. Jobbskatteavdraget har negativa fördelningseffekter och tveksamma sysselsättningseffekter. Om det inte bedöms möjligt att helt avskaffa, bör nedtrappningen börja redan kring 30 000 kronor i månaden.

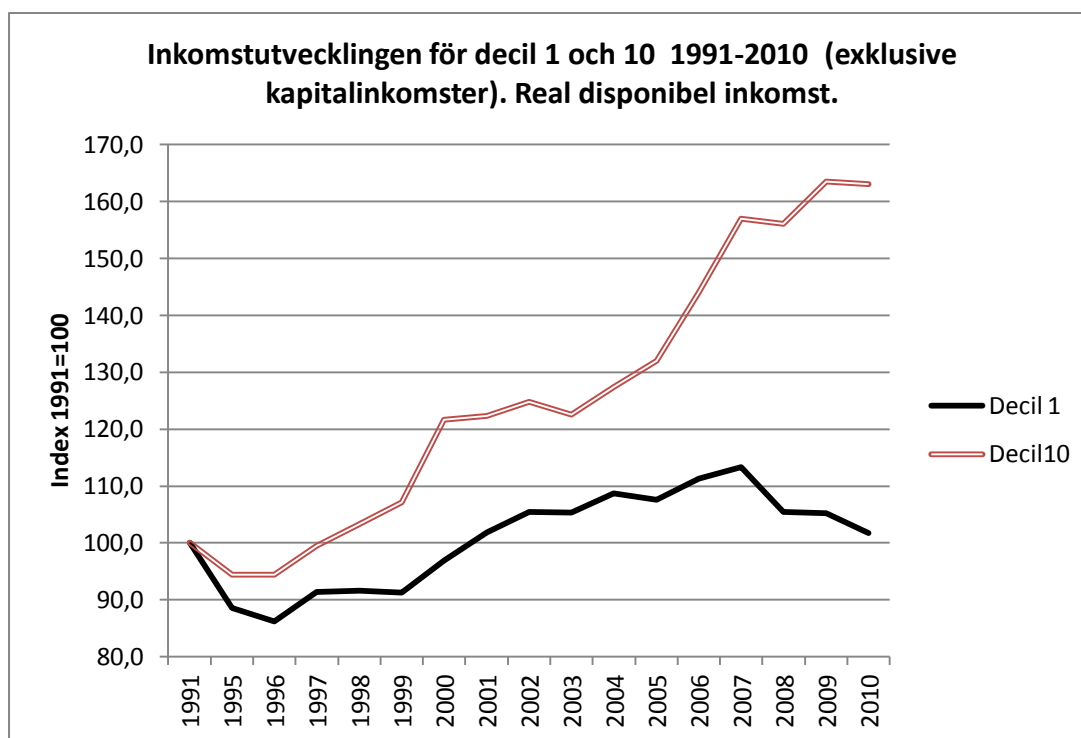
3. Om Rut-avdrag ska accepteras måste maxbeloppet sättas betydligt lägre, mellan 5000 -10000 kronor per år. Ett högre maxbelopp har för hög alternativkostnad och har så negativa fördelningseffekter, att det inte är förenligt med socialdemokratiska värderingar. Möjligen kan detta maxbelopp också kompletteras med regleringar kring vilka grupper som får nyttja RUT-avdrag, såsom socialdemokraterna gör i sin budgetmotion. Vi ser goda skäl för att rikta avdraget till barnfamiljer. Att också inkludera pensionärer ser vi däremot inga rationella skäl för.

3. Riktmärket måste vara jämlikhet

3.1 Så har de ekonomiska skillnaderna ökat

Var åttonde lever idag med låg ekonomisk standard. Ginikoefficienten som mäter ojämlikheten har aldrig varit så hög under den tid som SCB räknat fram den. Detta är en långsiktig negativ utveckling, som också Socialdemokraterna bär ett stort ansvar för. Men det ska understrykas att utveckling mot ökad ojämlikhet har blivit tydligare under Reinfeldts regeringsperiod. Så är det i synnerhet om vi betraktar extremerna - de fattigaste och de rikaste. Den tiondel (decil 1) som har lägst inkomster hade en real disponibel inkomstökning på totalt 13 procent mellan 1991 och 2007. Det var förvisso en låg takt, som var illa nog. Men än mer skrämmande är att denna lilla inkomstökning nu är utraderad. De fattigaste har idag marginellt mer att röra sig med än de hade 1991. Samtidigt har den rikaste tiondelen ökat sina inkomster med 63 procent. I dessa siffror inkluderas inte kapitalinkomster. Inkluderas kapitalinkomster, kan de ökande klyftorna sammanfattas så här: 1991 drog, efter skatt och transfereringar, de tio procenten som hade högst inkomster in 4,50 kronor per varje krona som de fattigaste fick in, 2005 var det 6 kronor per varje krona som de fattigaste fick in och 2010 tjänade de rikaste tio procenten 7,80 kronor på varje krona som de fattigaste fick in (SCB samt egna beräkningar). Huvuddelen av minskningen sker innan finanskrisen har fått effekt. Därför är det inte finanskrisen som orsakat fallet i real inkomst för de fattigaste. Och även om det förhöll sig så, skulle det innebära att de fattigaste har fått ta smällen av krisen med fallande inkomster, medan de rikas inkomster fortsätter att öka. Oavsett vilket är det en politisk fråga - det är inte så att den ekonomiska utvecklingen determinerar ökad ojämlikhet. Politiken är avgörande.

De fallande reala inkomsterna för de fattigaste, är resultatet av medveten politik, närmare bestämt de förändringar i social- och arbetslöshetsförsäkringarna som har gjorts. Det sänker den ekonomiska standarden för *dom där nere*, sjuka och arbetslösa, samtidigt som det frigör resurser som har gått till *dom där uppe* - genom jobbskatteavdrag, den nya regressiva fastighetsskatten och avskaffad förmögenhetsskatt.

Denna utveckling måste utgöra själva utgångspunkten för den ekonomiska politiken. Endast den politik som syftar till att minska dessa klyftor, utgör, menar vi, socialdemokratisk ekonomisk politik. Utan ett sådant syfte med sin politik saknar socialdemokratin existensberättigande.

3.2 Folk vill inte ha det så här

Att önska mindre ekonomiska och sociala skillnader, är dock inte en kontroversiell fråga bland svenskar i gemen. Enligt Stefan Svallfors (2011a 2011b) är svenskarna motståndare till ökade klyftor. Det är rentav så att stödet för välfärden har ökat och viljan att betala skatt för att förbättra välfärden är utbredd.

Viljan att betala *mer* i skatt om pengarna går till sjuk- och hälsovård, skola och till stöd till äldre, är väldigt hög. För dessa ändamål, kan fler än sju av tio tänka sig att betala mer i skatt än de gör idag. Betalningsviljan är också hög när pengarna går till stöd till barnfamiljer och till sysselsättningspolitiken, även om andelen inte är lika hög som om pengarna exempelvis går till sjukvården. Men det är alltså en majoritet. Betalningsviljan är betydligt lägre om pengarna går till socialbidrag, men det är ändå en väsentligt ökad betalningsvilja jämfört med 1997 och 2002.

På frågan som rör om man anser att resurserna ska öka till olika välfärdsområden, så finns ingen ökande trend, men det är likväl en stor majoritet som vill öka resurserna till sjuk- och hälsovård, stöd till äldre och till skolan. Fler än sex av tio vill öka resurserna till dessa områden. Något färre vill öka resurserna till sysselsättningspolitiken.

Om det endast hade rört sig om en allmän vilja, skulle dessa siffror möjligen kunna tas med en nypa salt. Men det verkar, som sagt, som om människor faktiskt är beredda att lätta på plånboken.

Stefan Svallfors undersökning visar också ett brett stöd för att socialförsäkringarna ska finansieras via skatter och arbetsgivareavgifter. Det finns alltså inget stöd för en utveckling mot privata lösningar. Mellan två av tre och fem av sex av dem som svarat på enkäten anser att inkomstförsäkringarna ska finansieras som idag.

Det finns alltså ett underliggande brett stöd för socialdemokratisk välfärdspolitik, som syftar till att öka jämlikheten och förbättra de gemensamma försäkringarna. Skälet till att väljare som i grunden har åsikter som ligger till vänster på den politiska skalan ändå röstar borgligt, beror enligt Stefan Svallfors (2011b) på att "välfärdsfrågorna inte längre ses som blockskiljande. Det kan vara en del i förklaringen. Och samtidigt kan detta förklara varför moderaterna tycks vara så försiktiga. Våra resultat visar att många av moderaternas väljare har värderingar i välfärdsfrågor som brukar betraktas som vänster på den politiska skalan."

Det finns således utrymme för en socialdemokratisk politik som också inkluderar skattehöjningar - så länge, och detta är centralt, skattehöjningarna är direkt länkade till olika välfärdsområden. Socialdemokratin ska därför inte rädas att gå till val på höjda skatter, men man måste förstå att motivera dem långt bättre än man lyckats med hittills. I annat fall kan man inte vinna en sådan politik. Men å andra sidan kan knappast socialdemokratin vinna ett val om inte välfärdsfrågorna återigen blir, med Svallfors ord, "blockskiljande". Och blockskiljande kan de först bli om man lyckas generera högre inkomster. En "blockskiljande", socialdemokratisk välfärdspolitik, kan inte finansieras med en borgerlig skattepolitik.

Detta bör vara utgångspunkten varje saktidiskussion om skatter och välfärdsnivåer.

Attityder till välfärden (utdrag från Svallfors 2011a)

Kan du tänka dig att betala mer skatt om den går till... andel (procent) som svar ja:						
		1997	2002	2010		
Sjuk- och hälsovård		67	65	75		
Stöd till äldre		62	60	73		
Stöd till barnfamiljer		42	39	51		
Socialbidrag		29	25	40		
Skolan		62	61	71		
Sysselsättningspolitiska åtgärder		40	31	54		
Hur ska socialförsäkringarna finansieras. Andel (%) som svarar: "Bör som nu i huvudsak betalas genom skatter och arbetsgivareavgifter, vilka behålls på nuvarande nivå"						
		1992	2002	2010		
Sjukförsäkringen		78	79	85		
Arbetslöshetsförsäkringen		71	66	66		
Pensionerna		77	74	81		
Andel (%) som vill öka, respektive minska resurserna till:						
			1981	1992	2002	2010
Sjuk- och hälsovård	Öka		45	53	79	66
	Minska		3	4	2	2
Stöd till äldre	Öka		30	60	70	70
	Minska		1	2	1	2
Skolan	Öka		26	50	71	60
	Minska		7	1	1	1
Sysselsättningspolitiska åtgärder	Öka		69	62	34	45
	Minska		6	7	19	9

4. Ramfrågorna

4.1 Om offentliga investeringsmål och sysselsättningsmål

Vi ser positivt på de tankar som har förts fram om att den ekonomiska politiken bör ha investeringsmål och sysselsättningsmål.

4.1.1 Varning för fokus på arbetade timmar

I den skrivning som nu ligger, nämns såväl sysselsättningsgrad som arbetade timmar som uttalade mål. Vi vill understryka att man bör vara försiktig med målsättningar i arbetade timmar. Ett av särdragen i den svenska ekonomiska utvecklingen efter 1990 är att allt färre jobbar alltmer. Mellan 1990 och 2008 (vilket är två toppår sett till antal arbetade timmar), ökade antalet arbetade timmar med 3,9 procent. Samtidigt ökade antal arbetade timmar per person med 4,2 procent. Alltså föll sysselsättningen räknat i personer med 0,3 procent.¹ Hela ökningen i arbetade timmar har alltså orsakats av att arbetstiden de facto har utökats. Jämnare fördelning av befintliga arbeten, skulle ha varit att föredra.² Skulle arbetstiden ha fördelats såsom den var fördelad 1990, då skulle 2008, med totalt antal arbetade timmar som då var fallet, 189 000 fler ha varit sysselsatta. Sysselsättningsgraden skulle då stiga med tre procentenheter. Allt annat lika, ska tilläggas. En ekonomi fungerar naturligtvis inte så att arbetstid enkelt kan omfördelas, men vårt räkneexempel illustrerar problemet med att fokusera på arbetade timmar. Och att det här finns en uppenbar motsättning mellan ett ensidigt fokus på arbetade timmar och sysselsättningsgrad.

	Sysselsatta personer (tusental)	arbetade timmar per person per år	totalt arbetade timmar	Sysselsättningsgrad ³
1990	4 572	1 561	7135980	83%
2008	4 559	1 626	7411169	75%
2008 med 1990 års arbetstid	4747	1561	7411169	78%
	+189	.	.	+3

4.1.2 Investeringsmålet i relation till sysselsättningsmålet

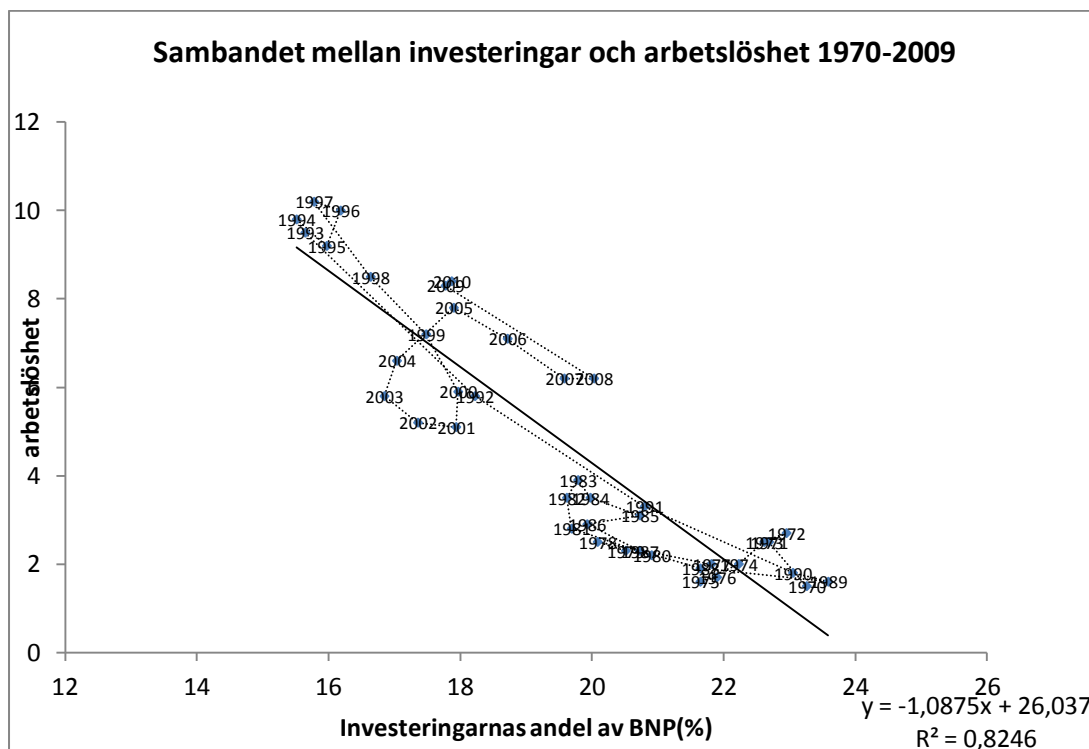
Sambanden mellan dessa båda målsättningar måste understrykas. Det statistiska sambandet mellan investeringskvot och arbetslöshet är tydligt och mycket starkt. En ökning av investeringskvoten med 1 procentenhet, innebär i genomsnitt 1,1 procentenheter lägre arbetslöshet. Självfallet påverkar också andra variabler, men som framgår i appendix, är det

¹ Total economy database, www.ggdc.net, egna beräkningar.

² Och ja, vi är väl förtrogna med argumenten att antalet jobb inte är begränsade och därför bör man inte dela på jobben av ekonomiska skäl. Det är riktigt, antalet jobb är inte i princip begränsade, men de är de facto begränsade av investeringskvoten, som vi visar nedan. Så inom ramen för en ekonomisk utveckling som inte förmår skapa arbetstillfällen i den takt som befolkningen växer, så är jobben begränsade. Detta räkneexempel som vi nu gör, är för övrigt just bara ett räkneexempel. Läsaren kan själv välja vilka politiska slutsatser som kan dras.

³ Beräknad på OECD:s befolkningsstatistik för antal personer 15-64 år samt Groeningens sysselsättningsserie.

investeringsvariabeln som framstår som den centrala orsaksvariabeln i bestämningen av såväl faktisk arbetslöshet som jämviktsarbetslöshet; så också i den bredare internationella kontexten av 20 OECD-länder.⁴

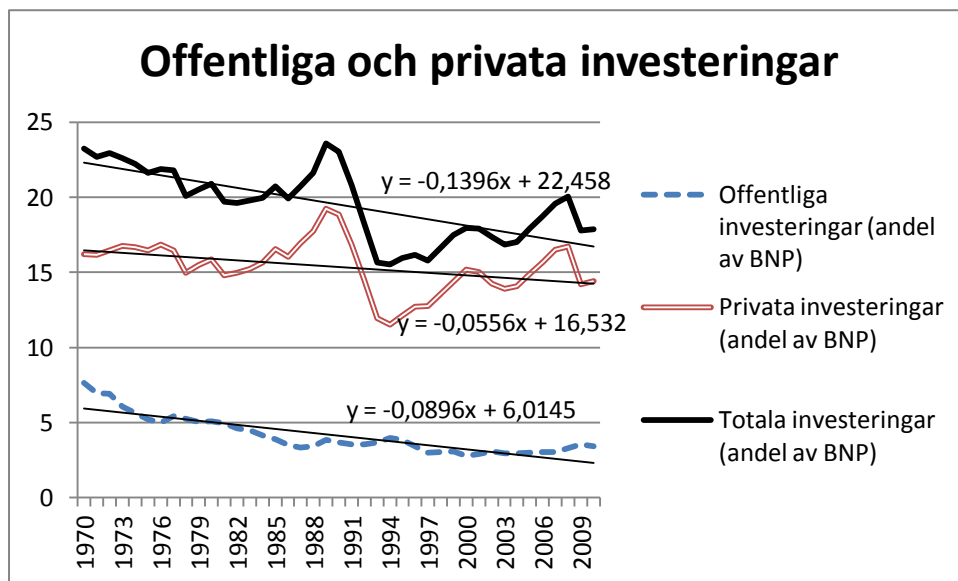

I riktlinjerna framkommer att man ska undersöka möjligheterna av att öka de offentliga investeringarna i reala tillgångar. Vi förordar en sådan politik. Och vi noterar att 20%-nivån verkar vara en brytpunkt, under vilken full sysselsättning inte tycks möjligt. En möjlighet är därför att utforma ett offentligt investeringsmål som syftar till att garantera att investeringskvoten (privata + offentliga) inte understiger 20 procent av BNP. Ett sådant offentligt investeringsmål skulle till sin natur bli kontracykliskt, men också syftande till att bryta den nedåtgående trenden för de offentliga investeringarna.

När de totala investeringar delas upp på offentliga och privata, framkommer nämligen, att medan de privata investeringarna är de som genererar variationen på kort sikt, från år till år, så

⁴ Detta är ett statistiskt samband, signifikant på 99-procentnivån. Det är dock inte med nödvändighet ett kausalt samband. Emellertid är detta ett av de starkaste statistiska samband som vi någonsin observerat i samhällsvetenskapliga sammanhang. 82 procent av variationen i arbetslöshet är förklarad av investeringskvoten. Detta talar starkt för de postkeynesianska och keynesianska modeller i vilka investeringarna antas vara den viktigaste variabeln som förklarar jämviktsarbetslösheten. Om inte annat är sambandet för tydligt och starkt för att kunna ignoreras, vilket görs i mainstreammodellerna. Med denna typ av starka empiriska samband, ligger bevisbördan hos dem som hävdar att investeringar inte påverkar jämviktsarbetslösheten och faktisk arbetslöshet. Se Johansson och Taalbi (2010) för en diskussion och källor, samt appendix där en större modell har testats i en panelregression.

är det de offentliga investeringarna som förklarar merparten av den negativa trenden i totala investeringar.

Om investeringskvoten betraktas som den huvudsakliga bestämningsfaktorn för arbetslösheten så innebär det, att i denna statistiska bemärkelse som presenteras i nedan tabell, så förklarar minskningen i de offentliga investeringarna 3 procentenheter av de 4,3 procentenheter som arbetslösheten ökade mellan 1970-79 och 2000-2009, medan de privata investeringarna förklarar resten. En grov approximation innebär därför att om arbetslösheten, genom offentliga investeringar ska kunna pressas ned till full sysselsättningsnivå, då måste dessa öka med omkring 3 procentenheter av BNP. De offentliga investeringarna skulle då behöva öka från strax över 100 mrd till över 200 mrd per år. Det innebär en återgång till de offentliga investeringskvoter som rådde i början på 1970-talet. De låg strax över 6 procent av BNP, att jämföra med de offentliga investeringskvoterna idag som ligger strax över 3 procent. Allt detta under förutsättning att utväxlingen mellan investeringar och sysselsättning är densamma samt under antagande att detta statistiska samband också är ett kausalt samband. Samtidigt kommer denna höga nivå inte att krävas varje år, eftersom de privata investeringarna varierar.

Detta är förstas tänkligen djärva antaganden. Investeringar kan vara såväl arbetsbesparande - rationaliserande investeringar - som arbetsskapande - omvandlande investeringar - men vad gäller de offentliga investeringarna är det rimligt att anta att dess effekter primärt är arbetsskapande med stora multiplikatoreffekter: infratstruktursatsningar på snabbjärnväg, motorvägar och bostadsbyggande är exemplen. I vart fall måste dessa samband utvärderas noggrant.

.	1970-79	1980-89	1990-99	2000-2009	
Investeringskvot total ekonomi	21,97	20,66	17,53	18,11	.
Offentlig investeringskvot	5,92	4,13	3,49	3,06	.
Privat investeringskvot	16,26	16,31	13,93	15,05	.
Arbetslöshet	2,13	2,77	7,53	6,42	.
Differenser mellan perioder		1980-89	1990-99	2000-2009	1970/79-2000/09
Investeringskvot total ekonomi		-1,31	-3,13	0,59	-3,85
Offentlig investeringskvot		-1,78	-0,64	-0,43	-2,85
Privat investeringskvot		0,06	-2,39	1,12	-1,21
Arbetslöshet		0,64	4,76	-1,11	4,29
Utväxlingen mellan perioder (förändring i arbetslöshet dividerat med förändring i investeringskvot)		-0,49	-1,52	-1,89	-1,11

Offentliga investeringar har dock också negativa effekter om de finansieras via högre skatter. Investeringar som underskottsfinansieras är därför att föredra, under förutsättning att de investeringar som görs kan antas öka tillväxten. Under sådana omständigheter behöver inte underskott i den offentliga budgeten, som härrör från tillväxtfrämjande och sysselsättningskapande investeringar, belasta framtida generationer. Här finns överlag en märklig debatt som helt sammanblandar offentlig konsumtion och offentliga investeringar.⁵ Det finns goda skäl att inte, under mer än korta perioder underskottsfinansiera konsumtion, men dessa skäl finns inte i samma utsträckning för investeringar, under förutsättning att dessa investeringar höjer den långsiktiga tillväxten. Vad gäller infrastruktursatsningar torde detta vara uppenbart, men vad gäller bostadsbyggande, vill vi understryka en effekt, som inte tillräckligt har belysts. En ökning av utbudet av bostäder skulle nämligen göra penningpolitiken friare, genom att efterfrågestyrda prisökningstendenser då skulle kunna motverkas genom byggpolitiken.

4.2 Privata investeringar och penningpolitikens målsättningar

Det är dock de privata investeringarna som står för merparten av investeringsvolymen. För att öka de privata investeringarna krävs andra mekanismer och vi vill här fokusera på penningpolitiken, samtidigt som vi vill understryka att man måste ta ett mer samlat grepp som innefattar också andra politikområden - exempelvis innovationspolitik och utbildningspolitik.

⁵ Med den typ av argument som exempelvis Annie Lööf framfört att man inte ska låna till investeringar, skulle Sverige aldrig ha fått någon järnväg och förmodligen inte heller ha industrialiserats. Järnvägsuppbyggnaden finansierades med tyska krediter, och mycket av investeringarna under industrialiseringen finansierades med utländska lån. Den svenska utlandsskulden steg under industrialiseringen från noll 1850 till nära 70 procent av BNP 1910 Schön (2000).

För att kunna analysera den privata sektorns möjligheter att generera nya arbetstillfällen, vill vi börja med att lyfta fram tre grundläggande förändringar i den globala ekonomin sedan början av 1980-talet som påverkar kapitaltillväxten.

Omläggning av den ekonomiska politiken (se nedan)

Den teknologiska utvecklingen: flertalet industrier har dominerats av rationaliseringar istället för produktutveckling och omvandling, samtidigt som de tillväxtbranscher som uppstått burits upp av kreditmarknaden och riskkapital (t.ex. bioteknikbranschen och ICT-branschen), dvs. en allt större del av nyinvesteringarna är beroende av finansmarknaden. Sammantaget kan vi kalla denna utveckling en finans- och vinstledd tillväxtregim (jmf Perez 2002, Stockhammer 2004b samt Hein & Schoder 2009).

En vinstledd tillväxtregim tog form.

En vinstledd utveckling är i viss bemärkelse självförstärkande. En hög vinstandel innebär en relativt låg efterfrågan på konsumtionsvaror, vilket betingar lägre investeringar i ny produktionskapacitet. Som vi visat ovan innebär lägre investeringsnivå en lägre efterfrågan på arbetskraft, som förstås har negativa effekter på den allmänna efterfrågan. Med dessa omständigheter innebär en låginflationsnorm att kapitalbildningen blir lidande, då räntenivån måste hållas hög för att motverka inflationstendenser.

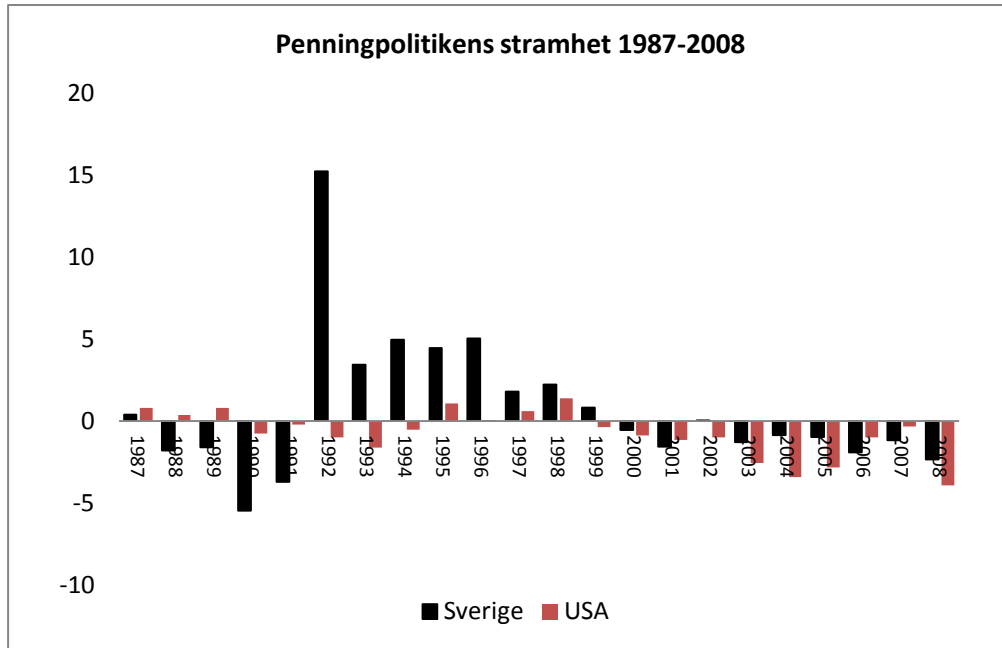
Vi menar alltså att såväl penningpolitik som mer strukturella förändringar har en grundläggande inverkan på kapitalbildningen och därmed arbetslösheten.⁶

4.2.1 Omläggning av den ekonomiska politiken i Sverige

Under efterkrigstiden och fram till mitten av 1980-talet förde de flesta länder en aktiv, och tidvis expansiv, finanspolitik som syftade till att åstadkomma full sysselsättning. Detta kom att förändras, för svenskt vidkommande, under 90-talskrisen.

Också penningpolitiken genomgick viktiga förändringar. Med inflationserfarenheterna från 1970- och 80-talen, kom en ny penningpolitik att ta form som så småningom kom att etablera sig i de flesta utvecklade länder. Upprätthållandet av ett specifikt inflationsmål kom att bli främsta prioritet.

⁶ För den skeptiske läsarens skull, noterar vi att denna tes inte är radikalare än något IMF:s chefsekonom skulle säga: "A [...] conventional channel for the effects on real rates on the natural rate [of unemployment] is through capital accumulation. Real interest rates affect the cost of capital; the cost of capital affects capital accumulation; the capital stock affects the demand for labor; the demand for labor affects unemployment" (Blanchard 2003, p. 4).

I Sverige etablerades den nya penningpolitiken 1993 – då riksbanken fastställde ett inflationsmål på 2% +/- 1 %, ett mål som skulle uppnås till 1995 (Bergström 1999).

De samband som föreligger mellan den strama penningpolitiken och den bestående höga arbetslösheten i Sverige är uppenbara, i synnerhet i en jämförelse med det under 90-talet relativt framgångsrika USA.⁷ I denna jämförelse, grafiskt presenterad i diagrammet ovan, kan noll-linjen beskrivas som en penningpolitik baserad på en enkel (nyliberal) inflationsbekämpningsregel. Ett positivt tal innebär att penningpolitiken är mer kontraktiv och ett negativt tal att den är mer expansiv än vad en inflationsnorm om 2 procent och det rådande kapacitetsutnyttjandet (mätt som BNP-gap) skulle ge med en sådan regel som grund.⁸ Det

⁷ Den amerikanska centralbanken har att ta hänsyn till tillväxt och sysselsättning och inte endast inflation när den sätter sin styrränta. Men det pågår en politisk strid i dagsläget. Republikanerna försöker att tvinga FED att endast följa en inflationsnorm, à la Sverige. Men de möts av hårt motstånd från Obama-administrationen: ” Treasury Secretary Timothy Geithner said Friday that the Obama administration will oppose any effort in Congress to strip the Federal Reserve of its legal mandate to pursue low unemployment. Some conservative Republicans have said the central bank should just concentrate on keeping inflation low and abandon its current dual goals of pursuing low inflation and low unemployment.” <http://www.thenewstribune.com/2010/11/20/1432037/geithner-warns-gop-about-fed-policies.html#ixzz16wZnJm8G>

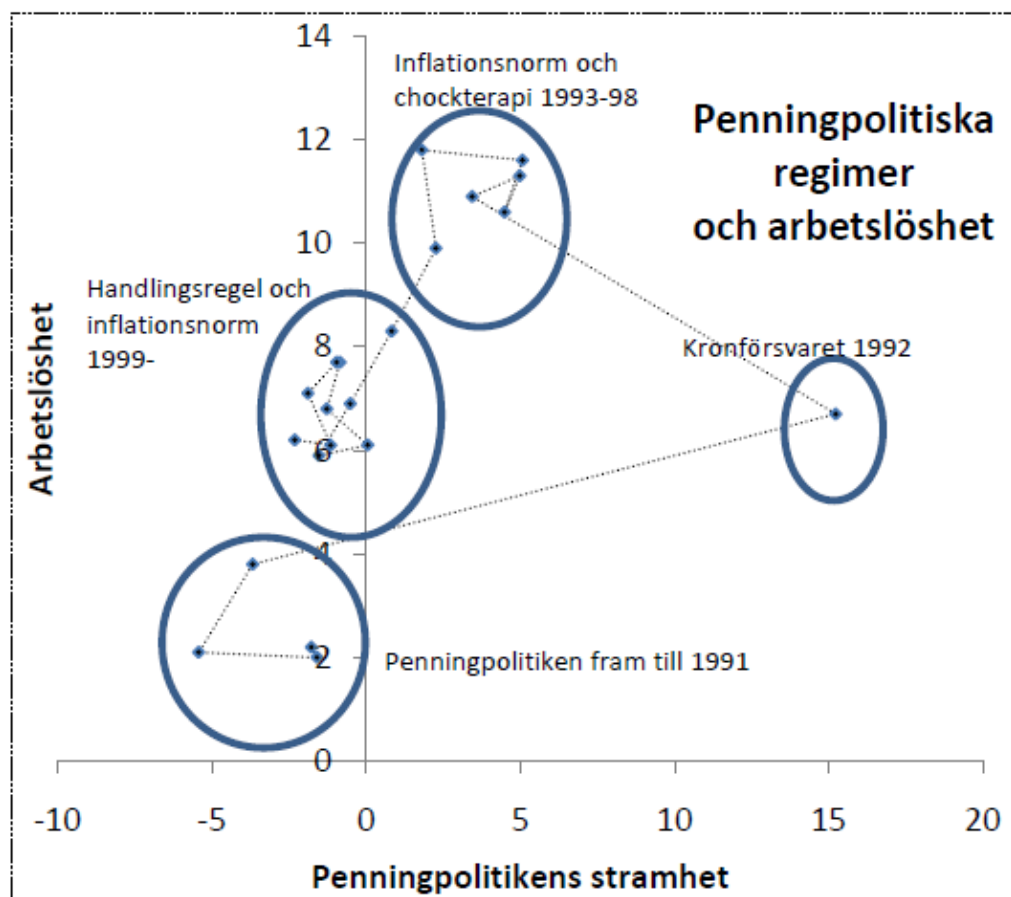
⁸ För att enkelt kunna jämföra USA med Sverige har vi skapat ett index, med utgångspunkt från Taylors räntesättningsregel (Taylor 1993) som har formen $r = p + 0,5y + 0,5(p-p_0) + req$, där r är centralbankens styrränta, p är inflationstakten för de föregående fyra kvartalen, y är procentuell avvikelse från långsiktig tillväxt, d v s BNP-gap [$y = 100(Y - Y_{trend})/Y$], p_0 Inflationmål, req real jämviktsränta. Taylor fann att denna regel i hög utsträckning beskrev FED:s räntepolitik 1987-93. Det bör dock noteras att ingen centralbank medger att de följer en så simpel regel. Syftet här är dock inte att skatta handlingsregler, utan att analysera hur kontraktiv/expansiv penningpolitiken varit i relation till ett tänkt inflationsmål (=2) och med utgångspunkt från det realekonomiska läget. Indexvärdet har beräknats på årsdata (innevarande år) för respektive land, baserat på att den reala jämviktsräntan motsvarar den långsiktiga reala tillväxttakten (detta är dock en grov

mönster som framträder är talande. Fram till millennieskiftet kan den amerikanska penningpolitiken beskrivas som att den i huvudsak baserar sina beslut på en så enkel regel. Därefter blir den amerikanska penningpolitiken mer expansiv. Den svenska penningpolitiken är fram till 1991 för expansiv jämfört med vad en sådan regel skulle föreskriva, men därefter kommer först kronförsvaret som innebär en våldsam sammandragning av penningpolitiken. Därefter från 1993 införs inflationsnormen och för att nå denna norm driver riksbanken en chockterapi som inte kan motiveras av inflationsnormen. Inflationsmålet nås redan 1994 och befinner sig i det övre målområdet (2-3 procent) även 1995, men därefter faller inflationen ner under 2 procent ända fram till år 2000. Arbetslösheten skjuts iväg till över tio procent. Från 1999 sker ett regimskifte, sammanfallande med att riksbanken blir självständig. I motsats till vad riksbanken hävdar, tycks det som om man då börjar följa en tämligen enkel handlingsregel.⁹ Vi menar att inte endast kronförsvarets höga ränta, utan också att chockterapin med vilken inflationen bragtes ner till normen bidrog till den bestående höga arbetslösheten och att den penningpolitik som fördes, och som måste föras givet inflationsnormen, från 1999 kom att stabilisera den svenska arbetslösheten i intervallet 5-7 procent.¹⁰

approximation), som för Sverige var 1,8 procent och för USA 2,0 procent (1980-2008). Därefter har faktisk inflationstaktsavvikelse från målet och BNP-gap vägts lika enligt Taylorregeln. Indexvärdet, som enkelt uttryckt utgör en grovt beräknad Taylorränta, har därefter subtraherats från den faktiska styrräntan, varvid ett positivt tal signalerar en kontraktiv penningpolitik och ett negativt tal en expansiv penningpolitik – givet en strikt inflationsnorm.

⁹ Utförs Taylorräntestimeringar på ett korrekt sätt, såsom i Balaić/Rajnak (2005), framkommer det att för perioden 1999-2004 ligger riksbankens reporänta mycket nära den Taylorränta som erhålls när konjunkturinstitutets BNP-gapberäkning används. Våra resultat bekräftar detta.

¹⁰ Är det faktum att riksbankens självständighet sammanfaller med detta som faktiskt är en, jämfört med mitten av 90-talet, mer expansiv penningpolitik ett argument för att den ska vara självständig? Nej, det anser vi inte. Det är varken ett argument för eller mot. Man kan istället resonera så här: Å ena sidan visar dessa uppskattningar att penningpolitik inte är en särdeles svår konst som därför måste överlämnas till experter – ett barn med en kulram kan beräkna Taylorräntor. Å andra sidan om det är en så enkel och mekanisk verksamhet finns det ingen anledning att låta någon annan än experter göra det. Frågan kokar därför ner till vilken effekt penningpolitiken verkligen har. Om den exempelvis inte kan påverka arbetslösheten på lång sikt (åtminstone i positiv bemärkelse), utan det endast handlar om att stabilisera inflationstakten då är det inte orimligt att delegera makten över denna del av politiken till experter som har att följa en politiskt beslutad och definierad norm. Men om det är så att penningpolitiken faktiskt har sådana effekter som vi hävdar här, då måste frågan inställa sig: är det rimligt att en så viktig del av den ekonomiska politiken – som faktiskt avgör om människor har jobb eller ej – står utanför direkt demokratisk kontroll?

4.2.3 Räntepolitik i en vinstledd tillväxtregim

Dessutom kom denna penningpolitik att föras inom ramen för en vinstledd tillväxtregim, vilken är nära sammanlänkad med den finansiella sektorns tillväxt. Kortsiktiga finansiella vinster fick prioritet före produktiva investeringar (Stockhammer 2004b). Detta i motsats till efterkrigsperioden (1945- ca 1975/1980) som kan sägas ha karaktäriserats av en lönedriven utveckling som i kombination med låga räntor drev upp investeringarna och gav en snabbare växande kapitalstock som sänkte jämviktsarbetslösheten och som i sin tur pressade ner vinstandelen. Uppkomsten av en finans- och vinstledd tillväxtregim kan delvis förklara nedgången i kapitalackumulationen.

I Johansson och Taalbi 2010 redovisar vi resultaten av ekonometriska test som bekräftar detta. Våra slutsatser där kan sammanfattas på följande sätt: För det första, så har de ökande vinsterna har inte omsatts i investeringar. Detta har sin främsta grund i att den växande globala finanssektorn, vilket gör att produktiva investeringar konkurreras ut av improduktivt spel på de globala finansmarknaderna. För det andra har en för stram penningpolitik påverkat investeringstakten negativt

4.2.4 En penningpolitik för full sysselsättning leder till minskade inkomstklyftor - och lägre inflation

Att med ekonomisk politik främja investeringar, privata eller offentliga, framstår, med andra ord, som en oundgänglig komponent för en socialdemokratisk sysselsättningspolitik, men här finns också ett pussel (eller snarare flera). Pusslet består i följande: full sysselsättning är möjlig att åstadkomma om investeringstakten är tillräckligt hög, vilket emellertid försvåras av den nuvarande riksbankspolitiken samt den finans- och vinstdrivna tillväxtregimen.

Samtidigt måste följande tre principer upprätthållas (och den som är förtrogen med svensk ekonomisk historia, ser likheterna med de problem som Rehn och Meidner identifierade, men vi har här också tagit in aspekter hämtade från Erik Dahmén):

1. Det är önskvärt att en räntepolitik med full sysselsättning som mål främjar en *omvandling genom stimulerande effekter på tillväxtbranscher, men också ger omvandlingseffekter i äldre branscher.*

Vårt svar på detta problem: Till grund för den nuvarande penningpolitiska regimen tankegodsligger antagandet om att en sänkning av arbetslösheten under NAIRU leder till en acceleration av inflationen. Denna teori håller dock inte för empiriska tester. NAIRU bestäms primärt av investeringstakten (se Johansson och Taalbi 2010 för diskussion och referenser samt appendix för emperi). I den utsträckning kapitaltillväxten inbegriper investeringar i nya processer och ny teknologi som förbilligar produkter, dvs. i den mån nyinvesteringar är en del av ett omvandlingsförlopp, kan nyinvesteringar och lägre arbetslöshet snarare vara förknippat med *lägre* eller bibehållen prisutveckling, i synnerhet i det långa loppet. En lägre arbetslöshet kan alltså vara fullt förenlig med lägre inflationstakt på längre sikt, givet att ett klimat skapas för innovationer och teknologisk utveckling (se Pianta & Tancioni 2008).

En omläggning av penningpolitiken med en aktiv innovationspolitik skulle dock även ha förtjänstfulla inkomsteffekter på sikt, i linje med socialdemokratins traditionella jämlikhetsanspråk. Högre sysselsättning har nämligen effekter på lönebildningen och löneandelen. Kort sagt: den föreslagna inriktningen skulle leda till en *lönedriven utveckling* i kontrast till den nuvarande vinstdrivna utvecklingen.

Innebär detta inte ett ökat inflationstryck? Svaret är, att det kan göra det i en stelrande industriell miljö. En sysselsättningsorienterad politik skulle dock tillsammans med en politik för strukturomvandling skapa en lönedriven tillväxt som är förenlig med såväl låg inflation som

minskade inkomstklyftor. På kortare sikt kan löneökningar leda till ökad konfliktinflation (vilket arbetsmarknadsekonomen antar standardmässigt, t.ex. Layard et al 1995) som i huvudsak drivs av att företag kan sätta priser som ett "mark-up" över (genomsnittliga) kostnader. På kortare sikt kan det alltså uppstå inflation till följd av ökad sysselsättning om denna leder till en ökad löneandel och vi får en lönedriven utveckling. Men de bestående effekterna är diametralt motsatta! En ökning av löneandelen skulle snarare leda till ett omvandlingstryck som förbättrar konkurrensen och därmed sänker pris effekterna. En lönedriven tillväxt skulle alltså kunna skapa ett starkare omvandlingstryck i äldre branscher. En kombination av "riktade" och omfattande statliga anslag för innovationsprojekt, goda kreditvillkor och en lönedriven utveckling skulle med andra ord stimulera den industriella omvandlingen.

2. En ensidig räntepolitik med inriktning på full sysselsättning riskera att sporra så kallade felinvesteringar.

Vårt svar är: Felinvesteringar är en ofrånkomlig del i framväxande branscher, och huruvida en långsiktig investering visar sig räntabel beror i hög grad på hur andra företag investerar under loppet av en eller flera konjunkturcykler. Då är utmaningen snarare att förhindra underinvesteringar i komplementära aktiviteter, något som på sikt kan följa av en vinstledd utveckling och en ogynnsam räntepolitik. En för stram penningpolitik riskerar med andra ord, att i synnerhet under omvandlingsskeden - och det är vad som troligen väntar den svenska ekonomin - leda till att flaskhalsproblemen blir större. Detta leder i sin tur till att inflationen tenderar att öka vid lägre nivåer av BNP-tillväxt och sysselsättning, d v s man får en nivåeffekt, där strukturella förhållanden får inflationen att öka tidigare i konjunkturcykeln än vad som skulle ha varit fallet om dessa flaskhalsar hade åtgärdats.

3. Risken finns att överhettning uppstår i vissa branscher, om inte alternativa styrmedel används för att balansera ut effekterna av räntepolitiken.

Det tredje problemet kräver en helhetssyn på strukturutvecklingen. Det kan framförallt sägas att framväxande teknologier i tillväxtbranscher ofta är beroende av riskkapital och goda låneförhållanden som sträcker sig över konjunkturcykeln. Poängen i att delvis eller helt kunna frångå inflationsmålet till förmån för gynnsamma ränteförhållanden förefaller uppenbar i dagsläget. Risken är nu att riksbanken för snabbt väljer att höja räntan för att bekämpa inflation, och därmed slår ut innovativa men kreditberoende mindre företag.¹¹

¹¹ En invändning är att bostadsmarknaden är överhettad. Problemet är att sysselsättningen knappast kan tillåtas offras på grund av att bostadsmarknaden inte fungerar. Bostadsmarknadsproblem, som hänger ihop med bostadsbristen, kan inte lösas

En aktiv ekonomisk politik för att stödja innovationsprojekt i tillväxtbranscher, genom långsiktiga statliga anslag och/eller del i mer omfattande projekt framstår med andra ord som ett oundgängligt komplement.

Sammanfattning:

Sammantaget skulle en penningpolitik som främjar full sysselsättning inte nödvändigtvis stå i konflikt med inflationsmålet på längre sikt. Snarare är det i det kortsiktiga tidsperspektivet som konflikt kan uppstå, när de gynnsamma prisseffekterna av kapitalbildningen och ökat utbud inte hunnit slå igenom (annat än via multiplikator-effekter vilket kortsiktigt kan leda till högre priser).

Istället för en ensidig riksbanks- och penningpolitik förespråkar vi en diversifiering av de samhällsekonomiska målen för penningpolitiken. Det bör för det första vara möjligt för riksbanken att frångå det strikta inflationsmålet för att skapa förutsättningar för tillväxt, i synnerhet under kris- eller recessionsår, för att undvika hystereseffekter i arbetslösheten, men också för att undvika utslagning av långsiktigt hållbar produktionskapacitet. I den mån inflationsmålet bör användas bör det vara ett mål på längre sikt, exempelvis under loppet av en konjunkturcykel, medan sysselsättning och goda tillväxtvillkor betonas på kortare sikt. För det tredje betonas den till penningpolitiken komplementära och viktiga roll som en aktiv och omfattande innovationspolitik skulle kunna spela, med avseende på den långsiktiga tillväxten, kapitalbildningen, sysselsättningen och inflationen.

med räntepolitiken utan stora kostnader för tillväxt och sysselsättning. Det var med anledning av detta som vi skrev ovan att offentliga investeringar i bostadssektorn kan "frigöra" penningpolitiken. Ett ökat utbud av bostäder, kan delvis motverka tendenserna till bostadsbubblor, varvid riksbanken blir något friare i förhållande till prisökningarna på denna marknad.

5. Dagsaktuella frågor (kommentarer på socialdemokraternas budgetförslag)

5.1. Jobbskatteavdraget

Jobbskatteavdraget har en skev fördelningsprofil, är en stor utgiftspost (över 70 miljarder per år) som inte har visats ge några jobb och därför har en skyhögt alternativkostnad i termer av minskad välfärd, försämrade skyddsnät och utgifter som faktiskt skulle generera arbetstillfällen, såsom investeringar i infrastruktur och byggverksamhet. Med den ovan uppskattade koefficienten för investeringskvoten, skulle allt annat lika, en ökning av de offentliga investeringarna med motsvarande summa, från 114 mrd till 184 mrd kronor, sänka arbetslösheten med 2,3 procentenheter. Nu är naturligtvis inte allting annat lika. Men jobbskatteavdraget har prövats, det har inte kunnat visas generera några arbeten och i jämförelse med detta storslagna slöseri, ter sig en bred satsning på infrastruktur och bostäder, som något oerhört positivt.

Det är därför bra att socialdemokraterna föreslår en nedtrappning av avdraget. Men det är svårt att förstå varför en månadslön på just 50 000 kronor valdes som brytpunkt? Förmodligen beror det på att så få individer tjänar så mycket per månad och på så sätt behöver man inte stöta sig med särskilt många. Det rör sig om några få procent av dem som har en anställning. Den 90:e percentilen går vid 39 300 kronor i månaden - d v s 90 procent av dem som har en anställning tjänar mindre än så per månad(2009). Så när man sätter brytpunkten så högt, undviker man förvisso den situation som Sahlins hamnade i, när Reinfeldt angrep henne för att vilja höja skatten för vanligt folk. Men problemet är att man är så rädd för denna diskussion, att man tar ut för stora säkerhetsavstånd för vad som är "vanliga" inkomster, alltså för de som tjänar något över genomsnittet, men ändå inte är höginkomsttagare. Man kan inte, resonerar en del, beskatta dessa inkomster mer, för då riskerar man förlora dessa väljare. Men saken är dock den, att medelklassen inte tjänar 50 000 kronor i månaden, den tjänar från 25 000 kronor i månaden (medianlönen per månad 2009 var 24 900)! Man skulle därför kunna undvika en besvärlig debattsituation, även om man satte gränsen betydligt lägre, någonstans i intervallet 30 000-35 000 kronor i månaden. Det är nämligen så att 75 procent av dem som har en anställning tjänar mindre än 30 000 kronor i månaden. Det är dessutom så att detta är inkomstgrupper, vars ekonomiska standard ökat markant de senaste åren - till följd av den nya regressiva fastighetsskatten, jobbskatteavdragen som gynnar höginkomsttagare och den avskaffade förmögenhetsskatten. Då skulle man dels få en bättre fördelningsprofil, samtidigt som man undviker att gå i konflikt med denna medelklass och man skulle få mer pengar att röra sig med, så att man hade kunnat skapa sig ett tydligare budgetalternativ. Dessutom är det möjligt att peka på den direkta länken mellan skatteökning och bättre inkomstrygghet genom höjt tak i a-kassan.

För dessa inkomstgrupper handlar det ju om de ska halv- eller helförsäkra sin inkomst. Helförsäkring är dyrare, det begriper alla.

Därtill är det så, att denna medelklass måste vinnas på andra områden än på skattesänkningarnas områden - ty där kommer socialdemokratin alltid att förlora. Borg kommer alltid att vilja sänka skatten mer än socialdemokraterna. Det är en strid som socialdemokraterna inte kan vinna. Nu tar socialdemokraterna strid för höjd skatt, men då det genererar för lite intäkter för att finansiera en socialdemokratisk välfärdspolitik, drar det på eld såväl för skattehöjningen som uteblivna välfärdssatsningar.

Genomsnittlig månadslön och lönespridning efter yrkesgrupp (SSYK), kön, tid och tabelluppgift (Utdrag ur SCB:s statistikdatabas)								
	2009							
	Genomsnittlig lön, kr	Genomsnittlig lön (2009 års penningvärde), kr	Standardavvikelse, kr	10:e percentilen, kr	Undre kvartil, kr	Median, kr	Övre kvartil, kr	90:e percentilen, kr
0000 samtliga yrken								
män	30126	30126	19827	19945	22533	26203	32790	44160
kvinnor	25655	25655	9952	18910	21000	23700	27683	34000
totalt	27880	27880	15261	19298	21630	24893	30000	39300

5.2 Taket i a-kassan

Taket i a-kassan är en sådan fråga, där denna medelklass kan vinnas för socialdemokratin. Hela a-kassefrågan är nu skickligt demonterad av de borgerliga spindoktorerna till att handla om bidrag, om förlorare (vem vill vara förlorare?) om slöhet - ja, i det stora hela är det en otrevligt reaktionär retorik som vunnit företräde genom Reinfeldts makttillträde. Men taket i a-kassan handlar ju om denna arbetande medelklass, som socialdemokratin, så gärna vill och måste vinna. Och som Gunnar Myrdal sa: fakta sparkar. Och fakta är att en vanlig medelklassinkomsttagare förlorar 8000-10000 kronor i månaden efter skatt om han eller hon blir arbetslös, eftersom a-kassans maxbelopp är drygt 11 200 kronor efter skatt. Detta är effekten av det låga taket och jobbskatteavdraget som ökar skillnaden ytterligare. Arbetslöshet innebär för många, såvida man inte tecknat privata försäkringar, personlig katastrof och att mantvingas flytta. Så vill inte folk ha det. Man vill känna sig trygg. Därför är det rätt att gå fram med förslaget om höjt tak i a-kassan. Dessutom finns en rad strategiska skäl för att göra detta. Det kan tyckas märkligt men socialförsäkringarna är (var?) en del i det sammanhållande kittet i den svenska

välfärdsmodellen. Dess utformning, som generell och inkomstrelaterad, gjorde att stödet för modellen gick långt utanför de traditionella socialdemokratiska väljargrupperna. Det var detta som Reinfeldt avsåg när han som ung talade om att svenskarna hade blivit "hjärntvättade". Men vad det i realiteten handlade om var att väljargrupper, med relativt höga inkomster, som i andra samhällsmodeller skulle ha slutit sig till de borgerliga leden, i den svenska modellen, på rent rationella grunder, slöt sig till arbetarrörelsen och dess samhällsbygge, och förvandlade därmed den svenska socialdemokratin till ett parti med ett potentiellt väljarstöd på 50 procent, istället för ett potentiellt väljarstöd på 30-40 procent som var fallet för många av de socialdemokratiska partierna på kontinenten. Därtill går stödet för modellen långt utanför själva rösthandlingen. Det är detta som vi ser Stefan Svallfors data. Till och med uttalat borgerliga väljare stödjer i hög utsträckning den jämlikhetsskapande svenska välfärdsmodellen. Detta har länge gjort borgerlighetens manöverutrymmer litet. Men genom en genialt utformad strategi - påstått grundad i vetenskap, men egentligen baserad på rena gangsterkalkyler och pseudovetenskapligt modelltrixande som ingen vettig människa tror på - har den nu på mycket kort tid lyckats bryta upp delar av detta sammanhållande kitt. Genom ett höjt tak i a-kassan, kan en del av detta repareras.

5.3 RUT-avdraget

Slutligen, frågan om avdrag för hushållsnära tjänster. Vad gäller rutavdraget som princip, så kan man vara positiv till detta, endast om syftet preciseras och endast om man hushållar med dessa utgifter på ett rimligt sätt.

Regeringens företrädare har vid olika tillfällen angett fyra syften med avdraget. 1) Att bli av med svartarbete. 2) Skapa jobb. 3) Öka jämställdheten. 4) Lösa hushållens välfärdsproblem.

Av dessa håller endast det sista argumentet.

Vad gäller den första punkten, så är det väl så att fiflet nu tar andra vägar och dessutom måste man fråga sig om detta är rätt strategi. Möta dålig skattemoral genom att sänka skatten? Med samma resonemang kan man lösa problemet med svartspiten genom att legalisera den!

Vad gäller att skapa jobb, står den för det första i motsättning till den första punkten. Svarta arbeten som blir vita är förstas bra, men det innebär faktiskt att den jobbskapande effekten överskattas. För det andra, oavsett denna motsättning mellan dessa båda argument, är det uppenbart så att det inte blivit särdeles många nya jobb. Ibland talas det ju om tiotusentals nya jobb, men som TCO:s förre chefsekonom, Roland Spånt, visat rör det sig troligen om färre 1000

heltidsekvivalenter, som tillkommit till en kostnad av 800 000 kronor stycket, vilket exempelvis är mer än dubbla styckkostnaden jämfört med att anställa en lärare[http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/grov-overskattning-av-rutavdragets-effekt-pa-jobben_4389509.svd]. Därtill finns det ett märkligt synsätt i detta avdrag som vi inte kan få ihop med det normala borgerliga tänkandet, som ju är att marknaden bäst allokerar resurser. Men om så är fallet - varför ska just denna bransch undandras från marknadens logik? Varför ska politiker förändra resursallokeringen på denna marknad?

"Öka jämställdheten", är ett bisarrt borgerligfeministiskt argument. Det räcker att se till vilket kön de har som städar dassen på Östermalm, för att inse att detta argument haltar.

Så nummer fyra då. Lösa hushållens välfärdsproblem - eller hur ska de hårt arbetande familjerna få tiden att räcka till? Ibland kallas detta för "livspusslet". Här finns ett argument för dessa avdrag. Men i så fall, eftersom detta rör sig om samhällliga välfärdsutlägg, det är våra gemensamma skattepengar som används, måste prioriteringar och behovsprövningar göras. Man måste helt enkelt komma åt den absurda fördelningen av RUT-pengarna. Enligt beräkningar som presenteras på<http://www.vansterekonomerna.se/artiklar/rut-och-livspusslet>, så är den genomsnittliga RUT-summan per individ i inkomstintervallet under 500 000 kronor per år (detta intervall omfattar 96 procent av befolkningen!) 27 kronor om året. I intervallet 500 000 - 1000 0000 kronor per år är Rut-summan drygt 400 kronor och för dem som tjänar över 1 miljon per år är den drygt 1500 kronor per individ. Statistik från LO-tidningen pekar i samma riktning: 75 procent av alla RUT-avdragare gör det för ett belopp på mindre än 5000 kronor per år. Det är rentav så att det är svårt att förstå att detta kan vara en så känslig och stor fråga. Med tanke på hur mycket uppmärksamhet frågan får, kan man förledas att tro att det är många som använder avdraget. Men saken är den att 96,7 procent faktiskt inte använder RUT. Vi som tillhör dessa 96,7 procent av befolkningen betalar däremot via skatten till de 3,3 procent som använder RUT. <http://lotidningen.se/2011/01/14/rut-bara-for-rika/>

Så för att sammanfatta: en liten grupp rika använder rut-avdraget för att få billigare hembiträden och för att kunna ha en grillbetjänt på sina gardenpartys. Dessa rika göra stora avdrag, och det är för dessa som en hög maxgräns är av intresse (och Folkpartiet vill höja till 100 000!). Den stora gruppen rutavdragare, använder möjligheten för enstaka tillfällen - kanske flyttstädning eller någon städning vid högtider etc. Vi använder inte RUT. Men vi har inget större problem att betala till RUT-systemet för dem som använder detta på ett rimligt sätt, men vi vill verkligen inte betala för hembiträden i Danderyd och grillbetjänter i Vellinge!

Alltså måste, om Rut ska kunna accepteras - rent ekonomiskt har vi dock svårt att se poängen, men politiskt kan det förstås finnas andra avvägningar - en behovsprövning göras och maxbeloppet sänkas. Ett sätt är att definiera grupper som ska ha rätt till detta avdrag och att sätta ett lämpligt tak på hur mycket välfärd i form av RUT-tjänster som samhället är berett att tillföra dessa grupper. Det gör socialdemokraterna i sin skuggbudget genom att föreslå att endast barnfamiljer och pensionärer ska ha rätt till detta avdrag samt att gränsen för maxbeloppet sänks från 50 000 kronor till 25 000 kronor. Det är bra, men än en gång är man för försiktig. Det finns, för det första, ingen anledning att inkludera pensionärer - denna grupp har inget problem med att få tiden att räcka till, och om de har behov av dylika tjänster och inte själva kan utföra dem, då ska de ha rätt till detta via den kommunala omsorgen. För det andra, så är summan alldeles för hög. 5000 kronor verkar, med tanke på hur fördelningen av RUT-avdragen ser ut vara lämpligare, eller om man vill vara generös, så kan man acceptera TCO:s förslag där maxbeloppet ligger på 10 000 kronor.

Appendix (utdrag ur Johansson och Taalbi 2010)

Kommentar: denna panelregression för perioden 1982-2003 för 20 respektive 14 länder, gör tydligt att investeringsvariabeln (netcap= tillväxt i nettokapitalstock) har en mycket stark påverkan på jämviktsarbetslösheten (genom att inkludera antingen outputgap eller förändring i inflationstakt, säkrar vi för konjunkturella effekter). En ökning av nettokapitalstockens tillväxttakt med 1 procentenhet sänker jämviktsarbetslösheten med 1,18-2,49 procentenheter, beroende på landgrupp och modellspecificering. Noteras ska också att effekten av generositeten i arbetslöshetsersättning (ARR) är känslig för modellspecificering. Vi har utgått från OECD:s dataset, och själva inkluderat en investeringsvariabel. OECD slutsats var att en ökning av ersättningen i arbetslöshetsersättningen med 10 procentenheter, ökar jämviktsarbetslösheten med 1,2 procentenheter. Det var också detta som regeringen hänvisade till i propositionen om förändrad arbetslöshetsförsäkring. I ekvation 10 visas att inkluderas en investeringsvariabel faller effekten av arbetslöshetsersättningen till 0,6 procentenheter (för + 10 procentenheter ARR). För västeuropa halveras effekten en gång till och blir icke signifikant. Och med ytterligare små förändringar i modellen, blir effekten negativ och signifikant, d v s tar man hänsyn till investeringstakten sänker en generös arbetslöshetsförsäkring jämviktsarbetslösheten. En stark arbetsrätt (EPL) har i alla våra estimationer negativ signifikant effekt på jämviktsarbetslösheten.

	OECD:s dataset samt variabeln "tillväxt i nettokapitalstocken" (Netcap)					
	OECD20			Västeuropa14		
	10	11	12	13	14	15
ARR	0,06 ***	-0,04	-0,012*	0,034	-0,048*	-0,053**
TWCoup	0,23***			0,33***		
Undens	-0,02	-0,004		-0,005	0,08	
EPL	-1,07***	-1,04**	-1,11***	-1,19***	-1,16**	-1,24**
PMR	0,58***	0,82***	0,99***	0,54***	0,83***	0,93**
Highcorp	-1,91***	-2,49***	-2,66***	-1,48**	-2,50*	-2,78
Output gap	-0,28***	-0,24***		-0,17***	-0,15**	
Wedgena		0,35***			0,38**	
Labourtax			0,34***			0,39***
Constax			0,38***			0,37***
Netcap	-1,18***	-1,55***	-2,12***	-1,73***	-2,11***	-2,49***
Infchange			-0,07			-0,03
Fixed effects	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Obersverationer	440	404	402	308	285	285
R-sq (within)	0,66	0,67	0,65	0,72	0,71	0,70
Between	0,11	0,02	0,014	0,01	0,08	0,077
Overall	0,25	0,08	0,07	0,12	0,0001	0,002

Referenser

Johansson, Tony, Josef Taalbi (2010) Full sysselsättning och ekonomisk politik, inlaga till S-studenters valanalys. (kan fås genom att mail: tony.johansson@ekh.lu.se)

Schön, Lennart (2000), En modern svensk ekonomisk historia, SNS-förlag.

Svallfors, Stefan (2011a) Trygg, stöttande tillitsfull, svenskarnas syn på socialförsäkringarna, underlagsrapport, SOU2010:04

Svallfors, Stefan (2011b), intervju, Skånska socialdemokraten 4/2011, kommande.

För övriga här nämnda referenser, se litteraturlistan i Johansson och Taalbi (2010)

Data

BNP och investeringsserier är från AMECO

Arbetade timmar, totalt och per person, samt sysselsättning är från www.ggdc.net, total economy database

Befolkningsdata är från OECD Labour force statistics

Inkomstdata för Sverige är från SCB

Kontakt

Tony.johansson@ekh.lu.se

Josef.taalbi@ekh.lu.se